

У напісанні матэрыялаў, якія адлюстроўваюць праблемныя аспекты фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”, я ўжо меркаваў сцішыцца. Бракуе часу, ды і вынікаў — кот наплакаў. Што ж, а некалі па артыкулах у рэспубліканскіх СМІ прымаліся рашэнні ў кабінетах... Але ж чарговая “Берагіня” ўжо на парозе — 20 — 24 чэрвеня. А час бяжыць шпарка. Чакаць, калі “на гары рак свісне” — не надаецца. Таму адважыўся зноў панадакучваць работнікам культуры з розных куткоў Беларусі адносна падрыхтоўкі да значнай для ўсёй краіны падзеі. Можна, кагосьці з шаноўных чытачоў “К” (пастаяннага і асноўнага інфармацыйнага спонсара “Берагіні”) гэты мой артыкул матывуе на канкрэтныя захады альбо зберажэ ад памылак. А каб так яно здарылася, варта заўсёды памятаць пра самае галоўнае — унікальную місію нашага фестывалю.

ПАДЗАБЫТАЯ НАРОДНАЯ ПЕДАГОГІКА

Адна з інавацый “Берагіні” — Турнір дзіцяча-маладзёжных фальклорных калектываў “3 рога ўсяго многа”. У першыя гады рэалізацыі (1996 — 1998) гэты аўтарскі праект меў шмат нараканняў ад кіраўнікоў калектываў ды метадычных службаў. У чым іх сутнасць? “Незадаволеныя” на пачатку цяжка ўспрымалі ідэю сінкрэтычнасці фальклору. Выхаванія ў сваіх навучальных установах, яны асвоілі стыль так звананага другаснага мастацтва — “народна-сцэнічную творчасць”. Бо аўтэнтычны фальклор у шырокім сэнсе комплексна не выкладаўся.

Тая няўпэўненасць ва ўспрыманні прапанаваных нам падчас “Берагіні” інавацый дзівіла яшчэ па іншай прычыне. Насамрэч, у аснове “новага” ляжалі ўсяго толькі прыдзінны беларускай народнай педагогікі! Раней дзіця без прымусу пры дапамозе дарослых авалодвала ўсім комплексам традыцыйных ведаў у народным побыце, у чалавечых стасунках, умелствах, духоўнай культуры. Акрамя працоўных навыкаў, падлеткі без асаблівай напружкі засвойвалі мастацкія формы быту, удзельнічалі ва ўсіх календарных і сямейна-родавых абрадах, у якіх цанілася і мастацтва спеваў, танцаў, гульні, і ігра на музычных народных інструментах. У пашане былі і апавядальныя здольнасці чалавека. З асаблівай павагай у вясковай грамадстве ставіліся да майстэрства вырабу і мастацтва нашэння народных строяў.

І што мы маем сёння? На жаль, беларускую традыцыйную народную харэаграфію не вывучаюць (за рэдкім выключэннем) у адукацыйных установах пачатковага, сярэдняга і вышэйшага ўзроўню. Не ў пашане яна нават на кафедры харэаграфічнага мастацтва ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў. Таму натуральна, што ў рэпертуару народна-сцэнічных калектываў трапляюць узоры пераважна небеларускага паходжання. А тое, што называецца беларускім, не заўсёды адпавядае дэклараванай сутнасці.

На маю думку, праблема беларускай народна-сцэнічнай харэаграфіі — асобная тэма, акая, разам з традыцыйным фальклорным мас-

А вы рыхтуецца да “Берагіні”?

Фота Алены ПЯШКЕВІЧ.

тацтвам ды этнавыхаваннем беларусаў, патрабуе сёння разгляду ў высокіх інстанцыях!

ЦІ ЎСЕ ПРЫСЛУХАЮЦА ДА РЭЗАЛЮЦЫІ?

Добрай традыцыяй стала правядзенне напрыканцы кожнай “Берагіні” “круглых сталоў” з абмеркаваннем шырокага спектра пытанняў па фестывальнай праблематыцы. На апошнім з іх (чэрвень 2016 года) мы гутарылі пра падрыхтоўку да дзясятага фестывалю. У выніку была прынятая рэзалюцыя, зацверджаная потым Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Яе накіравалі ва ўсе ўпраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама.

У ёй прапанавана ўсім зацікаўленым у працэсе падрыхтоўкі да “Берагіні” правесці рознага ўзроўню мерапрыемствы, скіраваныя на выяўленне, аднаўленне, трансляцыю і распаўсюджванне народнай культуры ва ўсіх яе традыцыйных працягах (харэаграфія, спеўнае і музычна-інструментальнае мастацтва, проза, умелствы і іншае).

Рэкамендавана скіраваць намаганні дзяржаўных структур сістэмы культуры і адукацыі, а таксама грамадскіх аб’яднанняў, на даследаванне, вывучэнне і абгульненне аўтэнтычных мастацкіх традыцый свайго

краю. Вось у гэтым сістэмным, шматузроўневым, рознажанравым і шматузроставым ахопе жыхароў краіны (найперш дзятвы і моладзі) — і ёсць квінтэсэнцыя фестывальнай “Берагіні”!

На сённяшні час толькі ёй уласцівы сінкрэтызм — злітны, адначасовы, паралельны працэс засваення лакальных здабыткаў шляхам вуснага пераймання і іх творчае адлюстраванне ў мностве формаў і варыянтаў. Гэта яшчэ адна адметнасць беларускага эксклюзіва — нацыянальнага фестывальнага фальклорнага руху “Берагіня” (менавіта так акрэслілі гэтую з’яву знання навукоўцы ды практыкі з Беларусі і замежных краін).

Услед за рэзалюцыяй падрыхтаваны і накіраваны ў рэгіёны Рэкамендацыі па рэалізацыі праекта “Берагіня-2018”, у якіх больш шырока і дэталёва выкладзены ўмовы ўдзелу ў ім. Хацелася б цяпер пра іх нагадаць. Бо, на жаль, як паказаў фестывальны досвед, інфармацыя да адрасата даходзіць з влікім спазненнем ці “губляецца” ў мясцовых кабінетах.

Напярэдні завяршальнага этапу фестывалю меліся адбыцца (і, хочацца верыць, яшчэ адбудуцца) раённыя, гарадскія, абласныя агляды, конкурсы, прэзентацыі, тэматычныя канцэрты, выставы, навукова-практычныя канферэнцыі, прысвечаныя традыцыйнай народнай творчасці. Важны і такі аспект, як папулярызацыя здабыткаў на-

Яшчэ раз пра складнік нацыянальнай ідэалогіі

народны строй, звычай, абрадаў... І на базе Чачэрскага раёна дасведзі, што адраджэнне аўтэнтычнай народнай культуры магчыма паўсюдна.

У выніку, фальклорныя дзіцячыя і маладзёжныя калектывы Чачэрскага раёна дасведзі, што адраджэнне аўтэнтычнай народнай культуры магчыма паўсюдна. У выніку, фальклорныя дзіцячыя і маладзёжныя калектывы Чачэрскага раёна дасведзі, што адраджэнне аўтэнтычнай народнай культуры магчыма паўсюдна. У выніку, фальклорныя дзіцячыя і маладзёжныя калектывы Чачэрскага раёна дасведзі, што адраджэнне аўтэнтычнай народнай культуры магчыма паўсюдна.

роднай культуры ў друкаваных і электронных СМІ.

Па вялікім рахунку, яно так і павінна быць: паступовае ўключэнне беларусаў у сваю каранёвую культуру на аснове павагі да яе і разумення ейных законаў. Менавіта творчае пераасэнсаванне пераемнікамі лепшых здабыткаў дазваляе ім працягваць жыццё, набываючы ў наступных пакаленнях выканаўцаў самабытную шматгранную афарбоўку. У гэтым я і бачу сэнс фестывалю “Берагіня”.

Яшчэ раз засяроджу ўвагу зацікаўленых на тым, што фэст скіраваны на мясцовыя аўтэнтычныя традыцыйныя формы ў мностве іх мастацкіх працягах. І гэтага трэба няўхільна прытрымлівацца фальклорным калектывам і салістам падчас пошуку рэпертуару і фарміравання фестывальных праграм.

У АСОБНА ЎЗЯТЫМ РАЁНЕ

Думаецца, гэта немагчыма? Каб запярэчыць, прывяду прыклад з уласнага жыцця. Пэўны час (на мяжы 1980 — 1990-х) я пражыў у Чачэрску. Працаваў у раённым цэнтры народных рамэстваў і фальклору, а таксама ў дзіцячай школе мастацтваў, на дабрачынных пачатках — са школьнымі і клубнымі калектывамі. Усё было падпарадкавана адной мэце — аднавіць з дзецьмі, моладдзю і старэйшым пакаленнем старадаўнюю харэаграфію ў комплексе: уласна танец, музыка, песня, прыпеўка,

Да ўсяго, я лічу, што “Беларуская полька” — як сістэма аднаўлення народнай спадчыны пэўнага краю і ўнікальная частка нацыянальнай мастацкай гісторыі — павінна быць грунтоўна даследавана на ўзроўні вобласці і краіны, абгульнена, зафіксавана ў розных друкаваных і электронных сродках. І гэтую справу неабходна рабіць, не пакідаючы яе на заўтра, пакуль яшчэ ёсць жывыя сведкі эксклюзіўнага працэсу.

Упэўнены: берагінскі праект мог бы ўвайсці ў склад канцэптуальнай часткі Нацыянальнай праграмы “Традыцыйная культура і моладзь Беларусі”, пра якую амаль дваццаць гадоў вядзецца гаворка ў розных паверхах розных устаноў. Яшчэ ў 2012 годзе па рашэнні калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь былі зроблены спробы стварэння такой праграмы. Але ў далейшым справа забуксавала “на месцах”. А святое месца пустым не бывае! Зазірніце ў тэлеэкран і ў камп’ютарную сетку. З усіх бакоў лепша антыгэстэтычнае ды антымаральнае — брыдкае! Вось у гэтым і праблема.

Згадаю фестываль савецкага часу “Балтыка”, які па чарзе праводзіўся ў Літве, Латвіі і Эстоніі. Тады мяне моцна ўразіў зводны хор, у якім плячо да пляча стаялі тысячы людзей: члены партійнага ЦК кампартыі краіны-гаспадыні фестывалю, прафесійныя і самадзейныя выканаўцы, школьнікі... Таму не выпадае здзіўляцца, што нават у тыя часы латышскія, літоўскія, эстонскія, не саромеліся хадзіць у народных строях, гуляць у свае гульні, забаўляцца народнымі танцамі. Здавалася б, гэта гатовая ідэя для нашых часоў — скажам, для тых жа Дзён вышыванкі або “Славянскага базару ў Віцебску”!

Перакананы: усё, пра што я апавядаў вышэй, з’яўляецца складнікам нацыянальнай ідэалогіі. Лічу, для яе стварэння варта, сярод іншага, і больш пільна ўглядацца ў традыцыйную, асабліва каранёвую, народную культуру беларусаў, штодзённа павышаць яе ролю і паक्रокава вырашаць набальшыя праблемы.

Гэта задача для дзяржаўных інстытуцый, грамадскасці, носьбітаў і пераемнікаў унікальнай культуры. Аднаму раёну (якім бы фінансавым, калравым, навукова-метадычным, арганізацыйным патэнцыялам ён ні валодаў) цяжка рэспубліканскі “воз” проста не па сілах.

Мікола КОЗЕНКА,
аўтар і кіраўнік праекта
“Рэспубліканскі фестываль
фальклорнага мастацтва
“Берагіня”, лаўрэат
спецыяльнай прэміі
Прэзідэнта Рэспублікі
Беларусь